

ЗА ОБУЧЕНИЕТО ПО ЛИТЕРАТУРА, КОЕТО „УХАЕ НА ОБИЧ“

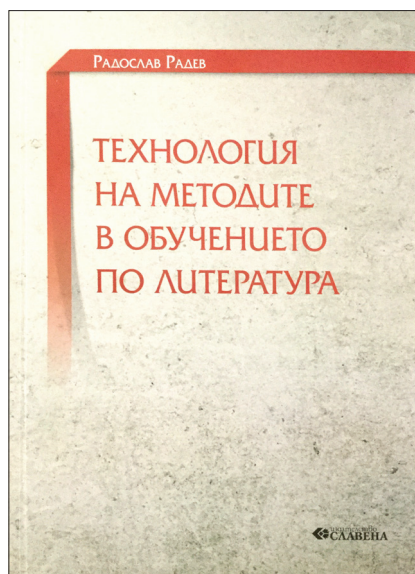
(Радослав Радев, „Технология на методите в обучението по литература“,
Издавателство СЛАВЕНА, Варна, 2015)

Наталия Христова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Публикуваната през 2015 година книга на проф. д-р Радослав Радев „Технология на методите в обучението по литература“ предлага не само една детайлно разгърната серия от осъществени от автора уроци по литература, които биха могли да вдъхновят и обогатят работата на настоящите и бъдещите учители, но и търси отговори на едни от най-сериозните предизвикателства на съвременността, пред които са изправени училището и литературното образование. Изхождайки от актуалната медийна среда, от диктатурата на скоростта и късия срок, които произвеждат „късо съединение“ в бавната, изискваща търпение и време дейност по образоването на детето, книгата на Р. Радев очертава възможности за преодоляване

на някои измерения на кризата в съвременното образование. Авторът предлага успоредяването на традиционното за българското училище преподаване чрез решаване на формулирани от учителя проблеми с един наглед подобен подход, но прицелен във формирането на една по-висша способност, а именно – откриването и формулирането с помощта на учителя в процеса на четенето на художествени текстове на проблеми от самите ученици. Формирането на тази способност у учениците би допринесло както за по-успешното справяне

с ориентираните към резултата, краткосрочни цели на литературното образование, като 41. задача от зрелостния изпит по български език и литература например, така и за стимулирането и развитието на самостоятелното мислене на ученика. Защото, както отбелязва авторът, „когато учителят формулира проблемен въпрос, не означава, че развива у ученика същата способност, а точно обратното – внушава, че въпросите и проблемите не са негова област за развитие“ (стр. 8). Същевременно обаче способността за откриване на проблеми според изследването на Р. Радев би следвало да бъде синхронизирана с емоционалния ритъм на четенето, да гарантира срещата между интелектуално и сетивно и в този смисъл, тя не е прицелена в едно логоцентрично знание, а в познание и истина, които са от друг порядък. И тъкмо тази визия за смисъла на литературното образование ни се струва особено ценна в съвременния социокултурен контекст. Тя е и по своему изключителна на фона на актуалните образователни процеси, последователно девалоризиращи познанието за сметка на измерими и изчислими компетентности. Затова и книгата, струва ни се, се стреми да реабилитира онова ставащо все по-неосъществимо в епохата на ускорението и постоянното медийно разсейване бавно, медитативно четене и учене, съзерцателното разкриване на истината, което, както знаем, в модерната епоха е целенасочено изтласквано и измествано от технонаучната и прагматична рационалност.

Изследването на Р. Радев всъщност осветлява пътя към едно възможно завръщане към онази свободна територия на *skhole*, на училището като освободено от жизнена принуда време-пространство, в което е възможно откриването на съзерцанието, на „спонтанната човешка потребност“. „Да се приема спонтанността като анормалност, означава, ни казва авторът, да не се счита за пълноценен, от интелектуална и психическа гледна точка, вътрешният импулс у човека, който не е обусловен от логиката и разума“ (стр. 156). Спонтанността, такава каквато я мисли изследването, не от порядъка на биологичните автоматизми и инстинкти обаче, а е нещо, което притежава етични, душевни и духовни измерения, тя е и нещо, което се култивира, възпитава. Позовавайки се на Дмитрий Лихачов, авторът подчертава: „Най-доброто поведение е това, което се определя не от външни правила, а от душевна потребност. А душевната потребност – тя е особено ценна, когато е спонтанна. (...) Спонтанната душевна потребност да се постъпва добре, да се прави добро на хората, е най-ценното у човека. Но тази душевна потребност невинаги е присъща на човека от самото му раждане. Но се възпитава и се възпитава главно от самия човек – от неговата решимост да живее добре, в съгласие с истината“ (стр.157). Затова и ситуацията в обучението, настоява изследователят, би следвало, на първо място, да активира спонтанността, спонтанната проява на човешкия дух, още повече когато става въпрос за изкуство, за литература. Проблемните ситуации – такива, каквито

по традиция се конструират в часовете по литература, разчитат най-вече на логиката, а не на пораждането на благоприятно за възприемането на художествената творба душевно състояние. Предложените от автора сценарии на уроци се стремят да преодолеят тъкмо наследения хиатус между логика и емоция, да стимулират събуждането на това благотворно настроение, като се опират и на игровите измерения на изкуството и ученето.

И ако, както ни казва Х. Аренд, образованието е мястото, в което решаваме дали обичаме достатъчно тези новодошли, каквито са децата, и този винаги по-стар от тях свят, който сме призвани да съхраним и препредадем на новодошлите, като ги подготвим да го спасят от разрухата, на която иначе без тях е обречен, то книгата на проф. Р. Радев е наистина книга, посветена на образованието, защото е книга, която „ухае на обич“ – обич към децата, но и към културния опит на изкуството, книга, озарена от светлината на мъдростта.

ON LITERATURE'S EDUCATION, WHICH "SMELLS LIKE LOVE"

✉ **Dr. Nataliya Hristova, Assist. Prof.**
Sofia University
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
Sofia, Bulgaria
E-mail: natalija@abv.bg